

'Ik raakte betoverd door hommels'

In deze serie interviews met opiniemakers willen we achterhalen hoe het gaat met de natuur in Nederland en daarbuiten. Bioloog Dave Goulson luidt de noodklok als het gaat om insecten.

TEKST MARIANNE WILSCHUT

Met boeken als 'Een verhaal met een engel', 'Geroezemoes in het gras' en 'De vlucht van de hommels' weet de Britse bioloog Dave Goulson zijn lezers aan te steken met zijn liefde voor insecten, en hommels in het bijzonder. Hij is nog lang niet uitgeschreven. Nu wil hij tuiniers verleiden om hun groene vingers ook aan het werk te zetten voor de bij.

In uw boeken beschrijft u levendig hoe u tijdens uw jeugd in het landelijke Shropshire een liefde voor de natuur, vooral vlinders, ontwikkelde. Wanneer begon uw liefde voor hommels en bijen?

'Veel kinderen gaan door een fase waarin ze insecten interessant vinden. Bij mij is die fascinatie altijd gebleven. Ik richtte me in eerste instantie vooral op vlinders omdat ik ze mooi vond. Maar toen ik als lector aan de universiteit van Southampton werkte, raakte ik betoverd door hommels en bijen. Voor een onderzoek moest ik ze waarnemen en het viel me op

dat hommels bij sommige bloemen die ze bezoeken meteen weer vertrekken. Ik vroeg me af waarom dat was en kwam erachter dat ze de voetafdruk van hun voorganger kunnen ruiken. Zo weten ze dat er niets meer te halen valt. Gaandeweg raakte ik gefascineerd door deze slimme en goed georganiseerde wezens.'

Kunnen kinderen tegenwoordig nog dezelfde betovering van de natuur ervaren als u in uw jeugd?

'Er zijn nu weliswaar minder insecten dan toen ik jong was, maar ze zijn er nog wel. Het probleem is meer dat kinderen nu minder de kans krijgen om de natuur te ontdekken. Sowieso wonen veel meer mensen tegenwoordig in steden. Daarnaast zijn ouders voorzichtiger geworden. Ze geven hun kroost niet meer de vrijheid om in bomen te klimmen of om in vijvers met een schepnetje te scheppen uit angst dat hen iets overkomt of dat ze vies worden. Ik zou het geweldig vinden als scholen elke week met de leerlingen

erop uit zouden trekken om kikkervisjes te zoeken of met hun handen in de aarde te wroeten.'

In uw boeken roept u ons volwassen ook op om op handen en knieën te gaan zitten en de kleine diertjes die laag bij de grond leven te bewonderen.

'Het verbaast me altijd dat de meeste mensen nooit echt goed naar insecten hebben gekeken. Zelfs liefhebbers van tuinieren kijken verbaasd als je vertelt dat er honderden bijensoorten zijn. Terwijl je alleen maar even naar een lavendelstruik hoeft te kijken om te zien dat daar allerlei verschillende soorten bijen omheen zoemen.

De meeste natuurprogramma's zijn gefocust op zoogdieren en vogels. Maar insecten zijn belangrijker dan panda's en tijgers. Als de reuzenpanda uitsterft is dat erg, maar wij merken er niets van. Maar als de insecten uitsterven, is dat een ramp. Ze zorgen niet alleen voor de bestuiving van onze gewassen, ze ruimen dode of scha-

De Britse bioloog Dave Goulson is gefascineerd is door hommels. Hij probeert mensen bewust te maken hoe slecht het met de bijen gaat door wetenschappelijk onderzoek te doen en boeken te schrijven.

Insecten zijn belangrijker dan panda's en tijgers

delijke dieren op en ze dienen als voedsel voor vogels, kikkers en vleermuizen.'

Bent u daarom de barricades opgegaan, laatst zelfs in bijenpak tijdens een demonstratie in Londen?

'Als wetenschappers zich activistisch opstellen wordt dat vaak afgekeurd. Kennelijk gaat dat niet samen met de onafhankelijke houding die wij van hen verwachten. Maar iemand moet zeggen wat er aan de hand is. Nadat ik een paar jaar in wetenschappelijke publicaties had beschreven hoe slecht het met de bij gaat, moest ik tot mijn spijt constateren dat dat aan dovemansoren bleek gericht. Politici en boeren lezen geen wetenschappelijke tijdschriften. Die moet je op een andere manier bereiken. Uit frustratie heb ik daarom de Bumblebee Conservation Trust opgericht en ben ik betrokken geraakt bij de strijd tegen bestrijdingsmiddelen.'

De voor bijen schadelijke pesticiden met neonicotinoïden zijn nu verboden. Zijn we er daarmee?

'We hebben eerder schadelijke bestrijdingsmiddelen als DDT verbannen, maar er komen altijd andere voor terug. Je ziet nu al dat er nieuwe pesticiden op de markt komen die erg lijken op de neonicotinoï-

den. Alleen al in het Verenigd Koninkrijk wordt er jaarlijks 16.900 ton aan bestrijdingsmiddelen gebruikt door boeren. Terwijl er steeds meer bewijs is dat je ook gewassen kunt verbouwen met minder of zelfs helemaal geen pesticiden. Bovendien zijn bestrijdingsmiddelen niet het enige probleem. Het verlies aan habitat is het grootste probleem. Door de industrialisering van de landbouw waarin monoculturen, kunstmest en bestrijdingsmiddelen hoogtij vieren, zijn bloemrijke weides verdwenen. Een andere factor is de verspreiding van ziektes door uitheemse soorten. Zo maakt de diarree overgebracht door Aziatische bijen nu veel slachtoffers.'

In een interview in dagblad Trouw vorig jaar waarschuwde u voor een ecologisch armageddon. Bent u nog steeds zo sceptisch of ziet u ook lichtpuntjes?

'Ik zie wel goede initiatieven, zo zijn er steeds meer dorpen en steden wereldwijd die zichzelf pesticidenvrij verklaren. Het Canadese Toronto bijvoorbeeld. Dat is positief, maar het is niet genoeg. De groeiende wereldbevolking en de klimaatverandering zullen grote gevolgen hebben voor de insectenstand. En niet alleen voor insecten. Een alarmerend rapport van het Wereld Natuur Fonds becijferde onlangs nog dat sinds 1970 – dat is bijna zo lang als ik leef – 60 procent van alle vissen, vogels, zoogdieren, amfibieën en reptielen is verdwenen. Uit een recente Duitse studie bleek dat driekwart van de vliegende insecten daar is verdwenen. Ik ben bang dat onze pogingen tot natuurbehoud het tij niet kunnen keren en ik vind dat doodeng. Daarom werk ik nu aan een nieuw boek 'Insect Apocalypse' waar ik bewust een alarmerender toon aanslaan dan eerst. Het moet een wake-up call zijn.'

Uw boeken zijn populair, is dat een steun?

'Ik krijg vrijwel dagelijks lieve e-mails van mensen die me vertellen dat ze hun

Lezersvragen

Via Facebook kregen we van onze lezers enkele vragen voor Dave Goulson.

Pieketoe Marie: Hoe kun je eenvoudig een mooi plekje maken voor hommels?

'Het is heel lastig om hommels te verleiden om in een bijenhotel te nestelen. Een goed merk is het Duitse Schwegler, maar zelfs dan heb je nog geen garantie dat ze komen. Vaak vinden ze andere plekken in de tuin zoals een vogelhuisje net zo prettig, ze zijn ook dol op isolatiemateriaal. Op YouTube geef ik tips hoe je hommels kunt lokken.'

Els de Vos: Hoe houdt u het zo lang vol op uw buik turend naar een hommeltje?

'Als ik in het gras lig dan doe ik dat in de bloemrijke weide die ik aan het creëren ben bij mijn huis in de Franse Charente. Lekker luisteren naar de vogels, sprinkhanen en bijen. Hommels bestudeer ik meestal lopend met een klembord in mijn hand waarop ik notities maak.'

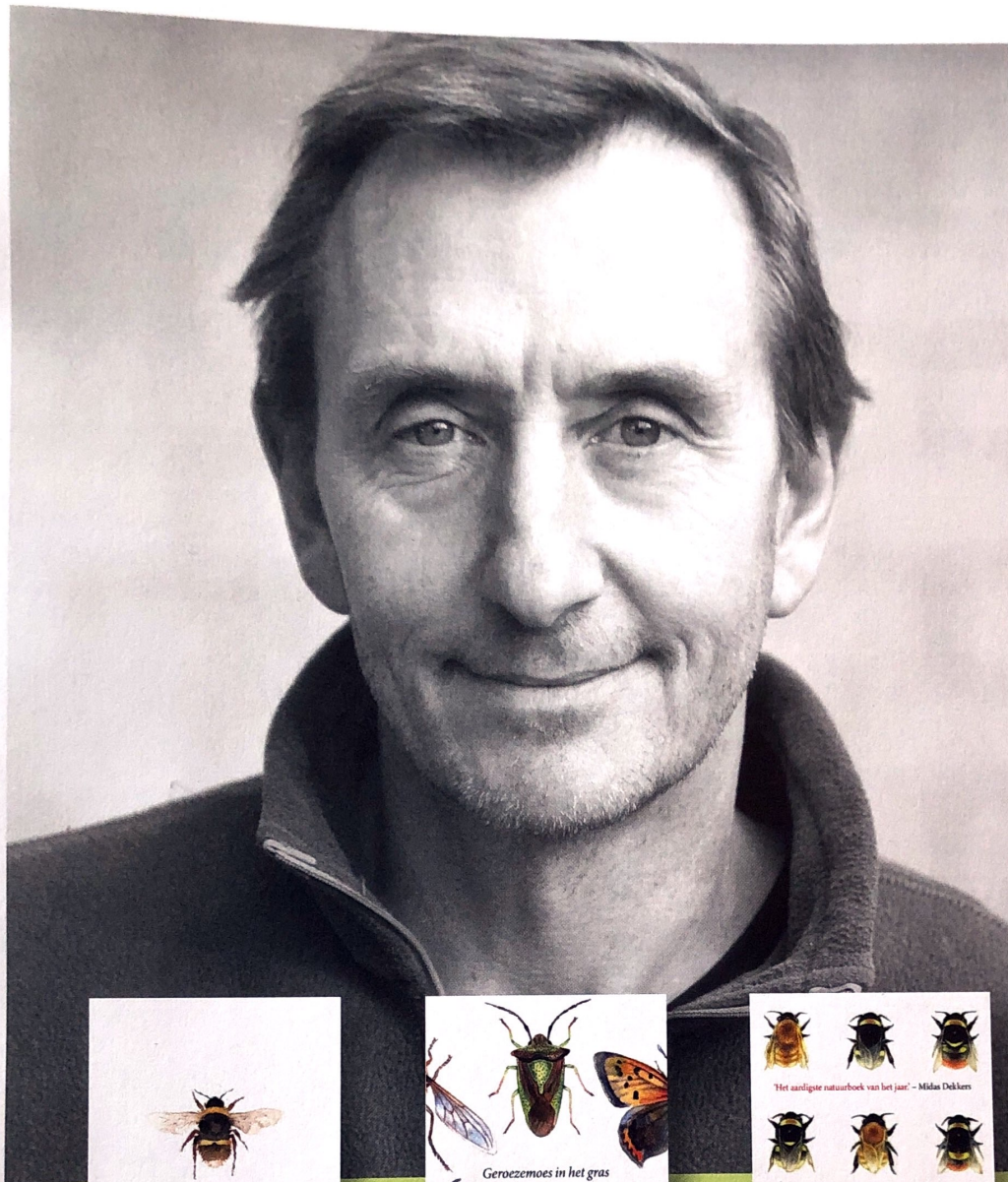
tuin bijvriendelijk hebben gemaakt of die me advies daarvoor vragen. Daardoor voel ik me zeker gesterkt. Het frustrerende is alleen dat ik met mijn boeken vooral de 5 procent van de mensen bereik die welwillend zijn. Die andere 95 procent kan het niet schelen. Niet omdat het slechte mensen zijn, maar omdat ze het druk hebben of andere sores aan hun hoofd hebben. Op de een of andere manier moet ik mijn boodschap bij die 95 procent van de onwetenden over het voetlicht zien te krijgen.'

Hoe wilt u dat gaan doen?

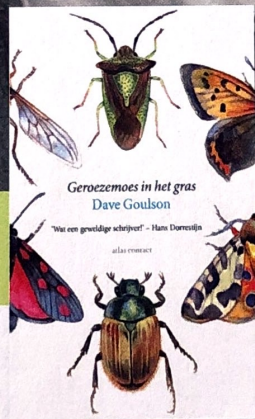
'Met mijn nieuwste boek "De tuin jungle" richt ik me tot de tuiniers. Tuinieren lijkt heel milieuvriendelijk maar dat valt vies tegen. Neem de planten die je bij het tuincentrum koopt. Ze zitten in plastic potten en zijn vaak platgespoten met bestrijdingsmiddelen. En potgrond is een gruwel. Om die af te graven worden natuurgebieden verwoest. Daarbij komen enorme hoeveelheden CO₂ vrij die in die turfgrond zijn opgeslagen. In het boek geef ik tips hoe je je tuin bijvriendelijk

Doe mee aan de Nationale Bijentelling!

Op 13 en 14 april organiseert Nederland Zoemt voor de tweede keer de Nationale Bijentelling. Hoe meer er over bijen bekend is, hoe beter ze beschermd kunnen worden. Doe daarom mee aan dit landelijk bijenonderzoek en tel een half uur de bijen in jouw tuin, op het balkon of in de buurt. Gebruik het telformulier dat bij deze Mens en Natuur is gevoegd. Nederland Zoemt is een initiatief van onder andere IVN. Kijk op nederlandzoemt.nl

De Brit Dave Goulson (1965) is hoogleraar biologie aan de universiteit van Sussex. Hij is gespecialiseerd in de hommelmel. Voor het behoud van deze soort richtte hij in 2006 de Bumblebee Conservation Trust op. Deze stichting met 12.000 leden zet zich in voor het creëren van bloemrijke weides en parken en zet projecten op om tuinen bijvriendelijker te maken. Van zijn hand verschenen 'Een verhaal met een engel', 'Geroezemoes in het gras' en 'De vlucht van de hommelmel'. In augustus verschijnt 'De tuin jungle'.

kunt maken en je bodem vruchtbaar, zonder potgrond en kunstmest te gebruiken. Bijvoorbeeld door de juiste bloemen te planten en door de gifspuit af te zweren.'

Wat kan ik nog meer doen voor de bij?
 'Als je je tuin bijvriendelijk hebt gemaakt, kun je proberen om je burens zo ver te krijgen om dat ook te gaan doen of door ervoor te ijveren dat het park bij jou in de buurt bijvriendelijker wordt. Maar je helpt

de bij ook door onbespoten groente en fruit te kopen of zelf te verbouwen.'

Zal ik ook maar gaan imkeren?
 'Veel mensen denken dat het houden van honingbijen kan helpen, maar dat is een misverstand. Als de vogels bedreigd zijn, is de oplossing ook niet om meer kippen te houden. Imkeren is een trend. In het centrum van Londen zijn de laatste jaren steeds meer bijenkasten neergezet. In het begin deden die stadsimkers het goed,

maar naarmate er meer bijenvolken bij komen neemt de opbrengst af. Simpelweg omdat er niet genoeg te eten is voor de bijen.'

Wat kunnen vrijwilligersgroepen zoals die van IVN betekenen?
 'Alle campagnes die helpen om de bewustwording van de insectensterfte te vergroten of om bloemrijke weides, parken en volkstuinten te creëren zijn welkom!'